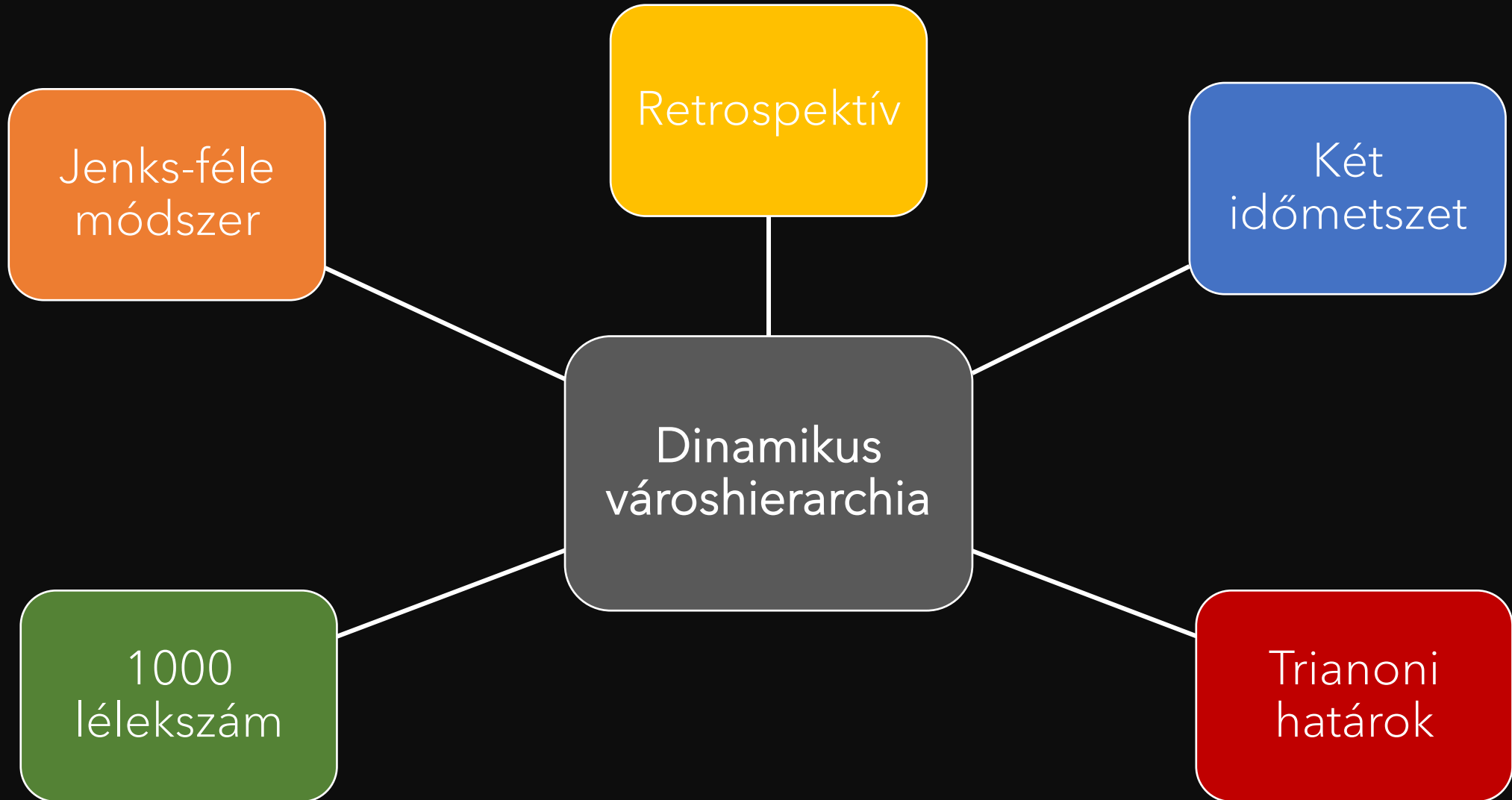

Egy dinamikus városhierarchia-vizsgálat módszertani keretei, 1910–1930

Témafelvetés

- Trianon hatása tetten érhető-e (centrum, vonzáskörzet, határvidék)?
- Statikus vizsgálat → Dinamikus vizsgálat
- Hogyan formálódott a hazai városállomány (egy szelete) a 20. század első harmadában?
- Kimutatható-e változás ilyen rövidtávon?

Módszertani modell

Módszertani modell

- Kivett változók
- Foglalkoztatási ráta (v1)
- Tercier szektor jelentőségtöbblete (v2)
- Gazdasági funkciók (v3)
- Közigazgatási funkciók (v4)
- Pénzügyi változó(v5)
- Egészségügyi funkciók (v6)
- Oktatási funkciók (v7)

Foglalkoztatási ráta (v1)

- 1930. évi népszámlálás (MSK ÚS 86. kötet)
- 1930. évi népszámlálás (MSK ÚS 83. kötet)
- 15 és 59 év közötti lakosok a száma.
- 1910. évi népszámlálás (MSK ÚS 48. kötet)
- 1910. évi népszámlálás (MSK ÚS 42. kötet)
- 15 és 59 év közötti lakosok száma.

Tercier szektor jelentőségtöb blete (v2)

- 1930. évi népszámlálás (MSK ÚS 86. kötet)
- 1910. évi népszámlálás (MSK ÚS 48. kötet)
- Rögzítésre kerültek a vizsgált települések foglalkoztatási főcsoportjai és azok lakosság számai.
- Jelentőségtöbblet módszere

Gazdasági funkciók (v3)

- Magyar Szent Korona
Országainak Helységnévtára
1913
- Helységnévtár 1930
- Feljegyzésre kerültek a
települések közigazgatási rangja
és az ott működő funkcionális
intézmények
- Összesen 16 intézmény
- Ezekből gazdasági funkciókat
töltött be: távbeszélő hivatal,
távírdahivatal, vasúti távírda,
vasútállomás, gőzhajóállomás

Közigazgatási funkciók (v4)

- Magyar Szent Korona
Országainak Helységnévtára
1913
- Helységnévtár 1930
- Ezekből közigazgatási funkciókat
töltött be: adóhivatal, anyakönyvi
hivatal, csendőrs, járási
főszolgabírói hivatal, járási
bíróság, jegyzői hivatal,
körjegyzői hivatal,
rendőrkapitányság, törvényszéki
hivatal, ítéltábla, kúria,
polgármesteri hivatal

Pénzügyi változó(v5)

- Magyar Compass 1930 (LIV.) I. rész: pénzügyintézetek – Rögzítésre került a településszintű betéti állomány 1930/1929-re vonatkozóan.
- Mihók-féle Magyar Compass 1910 (XXXVII. évf.) I. rész Pénzügyintézetek – Vidéki pénzügyintézetek betétállománya került rögzítésre.
- Szilágyi Zsolt TMTE adatbázisa – Településszintű a pótdató alapjául szolgáló FHTT adatok az alábbi évekből: 1910/1908; 1934

Egészségügyi funkciók (v6)

- Gyógyszerészek zsebnaptára 1910 (XXXIX. évf.) – Feljegyzésre került valamennyi vidéki gyógyszerár.
- Magyarországi orvosainak évkönyve és címtára 1908 (XVIII. évf.) – Rögzítésre kerültek a vidéki kórházak és azok ágyszámai, a tüdőbeteggondozó intézetek, a szanatóriumok, és a gyógyfürdők száma.
- Gyógyszerészek évkönyve 1930 (Gyógyszerészek zsebnaptára) (LIX. évf.) – Feljegyzésre került valamennyi vidéki gyógyszerár.
- Magyarország orvosainak évkönyve és címtára 1931 (XLI. évf.) – Rögzítésre kerültek a vidéki kórházak és azok ágyszámai, a tüdőbeteggondozó intézetek, a szanatóriumok, és a gyógyfürdők száma.

Oktatási funkciók (v7)

- Magyarország tiszti cím- és névtára 1911 (XXX. évf.) – Településszinten az alábbi adatok kerültek felvételre; polgári fiúiskola; polgári leányiskola és a koedukált polgári iskolák száma, illetve a felsőfokú oktatási intézmények.
- Mészáros István: Középszintű iskoláink kronológiája és topográfiája 996-1948 – Rögzítésre kerültek a települések középfokú oktatási intézményei (gimnázium, reálgimnázium, reáliskola, leánygimnázium, leánylíceum).
- Magyarország tiszti cím- és névtára 1931 (XLI. évf.) – Településszinten az alábbi adatok kerültek felvételre: polgári fiúiskola; polgári leányiskola és a koedukált polgári iskolák száma, illetve a felsőfokú oktatási intézmények.

Módszertani eljárások

- Normalizálás
- Disszeperziós érték
- Jenks-féle módszer
- Azonos elemszám módszere

Kitekintés

- Egy lehetséges módszertani megközelítés
- Több időmetszet összevetése egymással
- Történeti Magyarország hatáiraiban gondolkodni
- Összevetés a fejlettséggel

Felhasznált irodalom (részlet)

- *Népszámlálási kötetek: MSK ÚS 86, 48*
- *Gyógyszerészek zsebnaptára 1910, 1930*
- *Magyarország tiszti cím- és névtára 1911, 1931*
- *Mészáros István: Középszintű iskoláink kronológiája és topográfiája 996-1948*
- *Beluszky Pál 1973, Adalékok a magyar településhierarchia változásaihoz, 1900-1970. Földrajzi Értesítő, (XXII.) 1. 121-142.*
- *Beluszky Pál – Györi Róbert 2005: Magyar városhálózat a 20. század elején. Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest.*
- *Beluszky Pál 1999: Magyarország településföldrajza. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.*
- *Demeter Gábor – Szulovszky János (szerk.) 2018, Területi egyenlőtlenségek nyomában a történeti Magyarországon. Módszerek és megközelítések. Budapest-Debrecen.*
- *Nemes Nagy József szerk. 2005: Regionális elemzési módszerek. - https://www.academia.edu/10307380/REGION%C3%81LIS_ELEMZ%C3%89SI_M%C3%93DSZEREK*
- *Gál Zoltán 1997, A magyarországi városhálózat vizsgálata a banki betétforgalom alapján 1910-ben. In: Németh Zsófia – Sasfi Csaba (szerk.): Kőfallal, sárpalánkkal... Várostörténeti tanulmányok. Debrecen, 50-65.*